

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Правове регулювання інституту кримінального проступку

Інформаційна довідка, підготовлена Європейським
інформаційно-дослідницьким центром на запит
Комітету Верховної Ради України

Європейський інформаційно-дослідницький центр створено з метою надання народним депутатам України інформації, яка може бути використана ними у законотворчій діяльності. Діяльність Європейського інформаційно-дослідницького центру здійснюється в рамках програми USAID "Рада: підзвітність, відповідальність, демократичне парламентське представництво", що виконується Фондом "Східна Європа". Більше про центр на сайті <http://euinfocenter.rada.gov.ua/>

Резюме

У системі кримінального законодавства розглянутих країн є положення, в яких передбачається склад кримінального проступку (*Латвія, Литва, Естонія, Німеччина, Франція*). За ступенем тяжкості до кримінального проступку належать нетяжкі діяння. За скоєння кримінального проступку передбачається покарання у вигляді штрафу, позбавлення волі на короткий термін (*до трьох місяців у Латвії, до одного місяця в Естонії*), позбавлення водійських прав (*Естонія*), призначення виправних робіт.

Латвійська Республіка

1. Розмежування кримінальних правопорушень на злочин та проступок

Відповідно до *Кримінального кодексу*,¹ кримінальні правопорушення поділяються на:

1. **Кримінальні проступки** (*kriminālprārkāpumos*).
2. **Злочини** (*noziedzumos*):

- злочин невеликої тяжкості (умисний злочин, за який передбачено позбавлення волі на термін від трьох місяців до трьох років; злочин, що було скоєно з необережності, за який передбачено позбавлення волі до восьми років);
- тяжкий злочин (умисний злочин, за який передбачено позбавлення волі на термін від трьох до восьми років; злочин, що було скоєно з необережності, за який передбачається позбавлення волі на строк понад вісім років);
- особливо тяжкий злочин (умисний злочин, за який передбачено позбавлення волі на термін понад вісім років або довічне позбавлення волі).

2. Визначення проступку у кримінальному законодавстві.

Відповідно до *ст. 7 Кримінального кодексу*, **проступок** — це правопорушення, за здійснення якого передбачається покарання у вигляді позбавлення волі на термін від 15 днів до трьох місяців (тимчасове позбавлення волі) або у вигляді меншого покарання.

3. Покарання за вчинення кримінального проступку:

- арешт на термін від 15 днів до трьох місяців (*ст. 7 КК*)
- штраф у розмірі від трьох до ста мінімальних заробітних плат (*ст. 41 КК*)
- виправні роботи (*ст. 36 КК*)
- додаткове покарання у вигляді обмеження прав або пробації (*ст. 36, п. 3 КК*)

При призначенні виду покарання враховується характер вчиненого правопорушення та заподіяну ним шкоду (*ст. 46 КК*). За спробу скоєння кримінального проступку особа не притягується до кримінальної відповідальності (*ст. 15, п. 6 КК*).

Особа не може бути притягнута до кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення злочину минули такі строки (*ст. 56 КК*):

- два роки з дня вчинення кримінального проступку
- п'ять років з дня вчинення злочину невеликої тяжкості
- десять років з дня вчинення тяжкого злочину
- п'ятнадцять років після скоєння особливо тяжкого злочину, крім злочину, за яке передбачено довічне ув'язнення

4. Звільнення від кримінальної відповідальності

¹ Krimināllikums — <https://m.likumi.lv/doc.php?id=88966>

Особа, яка вчинила кримінальний проступок, може бути звільнена від кримінальної відповідальності при наявності мирової угоди з потерпілим або його представником (ст. 58, п. 2 КК). Суд може звільнити від відбування покарання особу, яка вчинила проступок внаслідок залежності від алкоголю, наркотичних, психотропних чи токсичних речовин, якщо ця особа погодилася лікуватись від залежності (ст. 59, п. 4 КК).

Естонська Республіка

1. Розмежування кримінальних правопорушень на злочин та проступок

Відповідно до ст. 3 Кримінального кодексу, «винними діяннями є злочин (*kuriteod*) та проступок (*väärteod*)».²

2. Визначення проступку у кримінальному законодавстві

Відповідно до ст. 3 Кримінального кодексу, **проступок** — це винне діяння, яке карається штрафом, арештом або позбавленням водійських прав.

3. Покарання за вчинення кримінального проступку:

- суд або установа, що веде провадження в позасудовому порядку, може накласти **штраф** у розмірі від трьох до трьохсот штрафних одиниць (штрафна одиниця — це базова сума штрафу, розмір якої становить 16 крон/1,02 €). Щодо юридичної особи передбачено штраф у розмірі від 500 до 50000 крон/від 32 до 3200 € (ст. 47 КК)
- суд може **призначити арешт** на строк до тридцяти днів (ст. 48 КК)
- при вчиненні проступку також передбачається **позбавленням водійських прав** на строк до одного року (ст. 50 КК)
- при призначенні **виправних робіт** суд визначає термін їх виконання, який не повинен перевищувати дванадцяти місяців (ст. 69, п.3 КК)

Якщо особа вчинила **діяння, що відповідає складу проступку та злочину**, то така особа карається тільки за вчинення злочину. Якщо покарання за злочин не призначається, то особа може бути притягнена до відповідальності за вчинення проступку (ст. 3, п.5 КК).

Затримання в провадженні у справі про проступок **зараховується до строку покарання**. Двадцяти чотири години затримання відповідає одному дню арешту або десятьом штрафним одиницям штрафу (ст. 68, п. 2 КК). Особа не може бути притягнута до кримінальної відповідальності, якщо минуло два роки з дня вчинення кримінального проступку (ст. 81 КК).³

Французька Республіка

1. Розмежування кримінальних правопорушень на злочин та проступок

Відповідно до ст. 111 Кримінального кодексу,⁴ злочинні діяння залежно від їх тяжкості поділяються на три категорії:

1. злочини (*crimes*)
2. проступки (*délits*)
3. порушення (*contraventions*)

² Karistusseadustik — <https://www.riigiteataja.ee/akt/184411>

³ Karistusseadustik — <https://www.riigiteataja.ee/akt/184411>

⁴ Code pénal — <http://bit.ly/2BOOUcE>

2. Визначення проступку у кримінальному законодавстві

У кримінально-правовій доктрині Франції **кримінальний проступок** слід тлумачити як будь-яку дію або бездіяльність, скоєну умисно або з необережності, заборонену в суспільстві під загрозою покарання, визначеного кримінальним законом. За ступенем тяжкості до кримінального проступку належать нетяжкі діяння.⁵

3. Покарання за вчинення кримінального проступку:

За вчинення кримінального проступку передбачається **тюремне ув'язнення** на строк до десяти років.

Якщо проступок підлягає покаранню у вигляді тюремного ув'язнення, суд може призначити покарання у вигляді **штрафо-днів**. Це означає, що засуджений зобов'язаний внести в державний бюджет суму, загальний розмір якої залежить від встановленого суддею щоденного внеску, що виплачується протягом певної кількості днів. Розмір щоденного внеску встановлюється з урахуванням доходів і витрат підсудного; але він не може перевищувати 1000 €. Кількість штрафо-днів визначається з урахуванням обставин злочинного діяння, але не може перевищувати 360 днів (ст. 131-5 КК).

Якщо проступок карається тюремним ув'язненням, можуть бути призначені одне або кілька покарань у вигляді **позбавлення або обмеження таких прав**:

- позбавлення прав водія строком не більше ніж на п'ять років (п. 1, ст. 131-6 КК)
- заборона на керування деякими транспортними засобами на строк не більше ніж на п'ять років (п. 2 ст. 131-6 КК)
- анулювання прав водія із заборорою не більш ніж на п'ять років домагатися видачі нових прав (п. 3 ст. 131-6 КК)
- конфіскація транспортних засобів, що належать засудженому (п. 4 ст. 131-6 КК)
- заборона на строк не більше ніж на один рік використання одного або кількох транспортних засобів, що належать засудженому (п. 5, ст. 131-6 КК)
- заборона на строк не більш як на п'ять років володіти або носити зброю (п. 6, ст. 131-6 КК)
- конфіскація однієї або кількох одиниць зброї, що належать засудженому або якими він вільно розпоряджається (п. 7, ст. 131-6 КК)
- позбавлення дозволу на полювання із заборорою не більше ніж на п'ять років (п. 8, ст. 131-6 КК)
- заборона на строк не більше п'яти років видавати чеки (за певними винятками) і користуватися кредитними картками (п. 9, ст. 131-6 КК)
- конфіскація предмета, який використовувався або призначався для вчинення злочинного діяння, або предмета, що є його наслідком (п. 10, ст. 131-6 КК)

Покарання у вигляді позбавлення або обмеження прав, визначені в ст. 131-6, можуть бути також призначені за проступки, які караються лише штрафом (ст. 131-7 КК). Покарання тюремним ув'язненням не може бути призначене разом з іншим покаранням у вигляді позбавлення або обмеження прав у ст. 131-6, а також із покаранням у вигляді виконання роботи в громадських інтересах (ст. 131-9 КК).

Якщо проступок карається тюремним ув'язненням, суд може призначити виконання від 20 до 280 годин **неоплачуваної роботи** в громадських інтересах на користь державної

⁵ Федотова Г. В. Правове регулювання інституту кримінального проступку у Франції, Німеччині та Великобританії / Г. В. Федотова // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. — 2015. — № 4. — С. 275-290

юридичної особи або іншої організації, що має право здійснювати роботи в громадських інтересах. Покарання у вигляді робіт не призначається, якщо підсудний відсутній на судовому засіданні або відмовляється від виправних робіт (ст. 131–8 КК).

У справах про проступки суд може за наявності вагомих підстав медичного, сімейного, професійного чи соціального порядку винести рішення про виконання штрафу частинами протягом періоду, що не перевищує трьох років (ст. 132-28 КК).

Федеративна Республіка Німеччина

1. Розмежування кримінальних правопорушень на злочин та проступок

Відповідно до § 12 Кримінального кодексу ФРН виділяє два види злочинних діянь: злочин (*Verbrechen*) та проступок (*Vergehen*).

2. Визначення проступку у кримінальному законодавстві

Злочином є протиправні діяння, які караються позбавленням волі від одного року. Проступок – це протиправне діяння, за вчинення якого передбачене покарання у вигляді позбавлення волі на короткий термін або покарання у вигляді штрафу (§ 12 КК).⁶

3. Покарання за вчинення кримінального проступку

Нормами Кримінально-процесуального кодексу ФРН⁷ регламентовано особливості кримінального провадження щодо проступків. Прокурор має право за згодою уповноваженого на відкриття судового розгляду суду відмовитися від переслідування в провадженні проступків, якщо вина особи, яка скоїла це діяння, є незначною і не існує публічного інтересу в переслідуванні (§ 153 КПК).⁸

Положення § 154d КПК передбачають, якщо висунення обвинувачення в зв'язку з проступком залежить від вирішення питання, що вирішується відповідно до **цивільного або адміністративного права**, то прокуратура може визначити строк для вирішення питання в цивільному або адміністративному судочинстві.

Зазначені вище положення доповнює Закон «Про третейські суди в громадах» від 1990 року,⁹ відповідно до якого **прокурор має право передати справу до третейського суду**, якщо в результаті цього можна очікувати на позасудове рішення, зокрема відшкодування або укладання угоди між особою, яка скоїла діяння, та потерпілим.¹⁰

Таблиця 1.

Країна	Кримінальні правопорушення	Визначення проступку у кримінальному законодавстві
Латвія	<ul style="list-style-type: none">Злочин (<i>kriminālpārkāpums</i>)Кримінальний проступок (<i>noziegums</i>)	Кримінальний проступок — це правопорушення, за здійснення якого передбачається покарання у вигляді позбавлення волі на термін від 15 днів до трьох місяців (тимчасове позбавлення волі) або у вигляді меншого покарання (ст. 7 КК)
Естонія	<ul style="list-style-type: none">Злочин (<i>kuritegu</i>)Проступок (<i>väärtegu</i>)	Проступок — це винне діяння, яке карається штрафом, арештом або позбавленням водійських прав (ст. 3 КК)

⁶ Огляд європейського законодавства щодо поділу правопорушень на злочини, кримінальні проступки — <http://bit.ly/2EdwFzc>

⁷ Strafprozessordnung — <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/BjNR006290950.html>

⁸ Strafprozessordnung (StPO) § 153 Absehen von der Verfolgung bei Geringfügigkeit — https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/_153.html

⁹ Gesetz über die Schiedsstellen in den Gemeinden — <https://www.gesetze-im-internet.de/schiedsg/DDNR015270990.html>

¹⁰ Федотова Г. В. Правове регулювання інституту кримінального проступку у Франції, Німеччині та Великобританії / Г. В. Федотова // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. — 2015. — № 4. — С. 275-290

Казахстан	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Злочин ▪ Кримінальний проступок 	Кримінальний проступок — вчинене винне діяння (дія або бездіяльність), що не становить великої суспільної небезпеки та завдало незначної шкоди або створило загрозу заподіяння шкоди особистості, організації, суспільству, державі, за вчинення якого передбачено покарання у вигляді штрафу, виправних робіт, залучення до громадських робіт, арешту (ст. 10 КК)
Німеччина	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Злочин (<i>Verbrechen</i>) ▪ Проступок (<i>Vergehen</i>) 	Проступок — це протиправне діяння, за вчинення якого передбачене покарання у вигляді позбавлення волі на короткий термін або покарання у виді штрафу (§ 12 КК)
Польща	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Злочин (<i>zbrodnia</i>) ▪ Проступок (<i>występkim</i>) 	Проступок — це заборонене діяння, за яке передбачено штраф понад 30 денних ставок, обмеження волі або позбавлення волі на строк до одного місяця (ст. 7 КК) ¹¹
Франція	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Злочин (<i>crime</i>) ▪ Проступок (<i>délit</i>) 	Проступок — це дія або бездіяльність, скоєна умисно або з необережності, що заборонена в суспільстві під загрозою покарання, визначеного кримінальним законом.

Анастасія Паршикова,
аналітик Європейського інформаційно-дослідницького центру
aparshykova@radaprogram.org

¹¹ Огляд європейського законодавства щодо поділу правопорушень на злочини, кримінальні проступки — <http://bit.ly/2EdwFzc>